పెళ్ళి నాడిచ్చిన కట్నం

నేను మొదటినించీ ఇలా లేను. మొన్న 1925 లో గ్రాంధీ మహాత్ముడు అసహాయోద్యమం మొదలుపెట్టాడు చూడండి! అప్పుడు నా కొక విధమైన ఆవేశం బయుద్దేరింది. ఎవరికి బయుద్దేరదు కనక. ఈ రాజ్యతంత్రమేమిటి? ఈలోకం ఏమిటి? ఈ జీవిత మేమిటికదా అని ఆలోచించటం మొదలు పెట్టాను. చూశారో లేదో ? ఈ సమూసాలు చాలా ఘట్టివి. వీటినిగురించి తవ్వీనకొద్దీ వుంది. మనం జీవితంలో ఎంత అన్యాయం చేస్తున్నామో ఆలోచించండి. మనకింత ఉపకారం చేస్తున్న బ్రిటీషు గవర్నమెంటు మీదనే గాంధీ మహాత్ములు సహాయ నిరాకరణం ప్రయోగిస్తున్నప్పుడు— అంటే చూశారో లేదో ! గాంధీగారి కెదురుచెప్పటానికి నే నేపాటి వాణ్ని కాని, బ్రిటీషువారు మనకు చేసిన లాభాలు ఒకటీ రెండు కావు. పోస్టాఫీసులు పెట్టారా ! ఉద్యోగాలిస్తున్నారా ! కాలవాలు తవ్వారా ! అన్నిటికన్నా ముఖ్యం,

రైళ్ళు వేశారా ! రైళ్ళంటే చెబుతా ! నా పెళ్ళయిన కొత్తలో మా మామగారూరు పోవాలంటే అయిదుకోసులు రెండెడ్లబళ్లు కట్టించుకొని తెల్లవారటానికింకా పదిఘడియలు పొద్దుండగా బయలుదేరితేగాని తెల్లవారి చేరేవాళ్ళంకాదు. ఇప్పుడో గబ గబా నాలుగు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని బయల్దేరితే స్టేషను ఒకమైలు. ఆ స్టేషనులోనే ఒక గంట నఃం వాలిస్తే రైలొస్తుంది. బేడా టిక్కెట్టు. కన్నుమూసి కన్ను తెరిచేటప్పటికి అవతల స్టేషను చేరుతాం. అవతల మామగారి ఊరు కాలవకట్టనే పోతే రెండు కోసులు. ఆడుతూ పాడుతూ పోవచ్చు. ఎంత ఉసులో చూడండి. ఈ రైలు వేసేటప్పు డింకో చిత్రం జరిగింది. మా మామగారి భూమిలో అయిదెకరాలు మాన్యాం రైలుకింద పడ్డది. దాని కోసరం అర్జీలు పెట్టుకుంటే గవర్నమెంటువారు అయిదు వందల రూపాయలు అక్షరాలా ఇప్పించారు. "మీ కోసం వేసిన రైలే కదా, ఏదో పొలం దానికింద పడదా? మేమేమీ ఇయ్యాం" అంటే మా మామగారేం చెయ్యగలడు, చెప్పండి! ఇన్ని చేసిన బ్రిటీషు గవర్నమెంటునే గాంధీ మహాత్ముడు అసహాయోద్యమం చేస్తుంటే, మా మామగారి దగ్గరినించి నేను పెళ్లినాడు అయిదువందలు కట్నరూపేణా తీసుకోటం ఎంత అన్యాయం ! అందులో ఆయన తాలూకు అయిదెక రాలు రైలుకింద పడికూడా పోయినప్పుడు. నావి అయి దెకరా లేమైనా ఆయన రైలుకింద పడ్డయి కనకనా!

ఆయనా ఎక్కువ స్థితిలో ఉన్నవా డేం కాదు. రైలు

కిందపడ్డ అయిదెకరాలూ కూతురి పెళ్ళికి అమ్మిన రొండెక రాలూ పోగా మిగిలిన నాలుగెకరాల దిల్లరా మా మామ గారు కోర్ట్లవెంట తిరిగి ఖర్చుచేసేశాడు. అయితే ఏం? ఆయ నకు వ్రతం చెడ్డా ఫలం దక్కింది. వాళ్ళ ఫ్లూళ్ళో ఆయనంత ప్రయివేటు లేదన్నారా లేదా? మా బావమరిదేమో చదువు కింద డబ్బు తగలేసి తగలేసి చివరకు ఉద్యోగమైనా చెయ్యక జేబులో ఉత్త మనీపాకెట్ వేసుకుని కాఫీ హోటళ్ళ చుట్టూతు తిరుగుతున్నాడు. ఇటువంటి స్థితుల్లో నేను కట్నం బాపతు డబ్బు మామగారికి తిరిగి ఇవ్వటం న్యాయమేకాక ధర్మంగా కూడా కనపడ్డది.

ఇప్పుడింకొక చిక్కు వచ్చిపడ్డది. ఆన 1917 ది 7 జనేవరి తారీఖున్న నా పెళ్ళయిందనుకోండి. ఆనాడు నాకు వెండిచెంబులూ, పట్టుతాపితాలూ వగయిరాలకిందా మిగిలి నది రొక్కంగాను యిచ్చి మొత్తం వెరసి అక్షరాలా ఐదు వంద లనుకోండి. యిందుక్కు వడ్డీ నెల ఒకటికి వడ్డీ కట్టవద్దా? పదహారు సంవత్సరాలకింద తీసుకున్న అయిదువందలు ఇప్పు డింకా అయిదువందలుగానే వుండవుగా! మనుష్యులూ, పశు పక్ష్యాదులూ చివరకు గోళ్ళూ, జుట్టూకూడా పెరుగుతున్న ప్పుడు - వెధవది గడ్డం వంటిది పెరుగుతున్నప్పుడు—డబ్బు పెరగదంటే ఎవకు నమ్ముతాడు? అయితే ఏ రేటున వడ్డీ కట్టాలి. మూడు రూపాయల బేడా మార్వాడీ వడ్డీ దగ్గర నించి పావలా బ్యాంకి వడ్డీవరకూ వుదుకున్నది వడ్డీరేటు. నే నందులో ఏ రేటు తీసుకోవాలి? మా మామగారు యీ

డబ్బు ఏ విధంగా ఉపయోగించి వుండేవాడు ? వడ్డీకిచ్చా డనుకుందాం. ఈయన దగ్గిర మూడు రూపాయలబేడాకు ఎవడప్పు తీసుకుంటాడు, పెళ్లాం పుస్తె తాకట్టున్నా పెట్టి మార్వాడీల దగ్గిరే తీసుకుంటారు కాని? ఆ డబ్బాయిన బ్యాంకిలో వేసి వుండేవా డనుకుని తక్కువవడ్డీ ఇవ్వటం కూడా న్యాయంకాదు పైగా అంతవరకూ ఊహించుకున్న తరవాత ఆ బ్యాంకి దివాలా ఎత్తిందనుకోటంకూడా చాలా తేలికవుతుంది. చష్ ! ఇది బాగాలేదు అదీకాక ఈ డబ్బు మా మామగారికిస్తే శతవిధాల జరిగేదేమిటంటే ఆ కాస్తా మా బావమరిది తన ఖాకీ మనీ పాకస్లో వేసుకుని కాఫీ హోటళ్ళచుట్టూ తిరగటానికి బదులు కాఫీ హోటళ్లనే ఇంటికి పిలిపిస్తాడు. యిదంతా యెందుకు ? మనకు కంపెనీ రేటు వుండనేవుంది. నెల ఒకటికి నూటికి ఒక రూపాయి. మనకూ చాలా తేలికగా వుంటుంది అనుకున్నాను.

కాని లెక్కవేసి చూసిన మీదట మనకు తేలికగా వుంటుందన్న భ్రమ వదలింది. నేను నా ఏకాంతాన లెక్క చూసుకోగా నేను మా మామగార్కి ఇవ్వతేన్న బాకి ఒక్క దమ్మిడి తక్కువ లేకుండా రొండు సంచులు! నాగుండె బద్దలయింది. ఇదెలాగురా భగవంతుడా, నేను మా మామ గారి ఋణాన పోవళిసిందేనా అనుకుంటుండగా యింకో విష యంకూడా జ్ఞాపకం వచ్చింది. నేను కట్టింది బారువడ్డీ మూడు సంవత్సరాల కొకసారి తిరగరాస్తే కాని చెల్లిచావదాయె ? దేవుడా అంటూ మూడేళ్ల కోసారి తిరగరాతలతో లెక్క

చూశాను. అసలు నోటేదంటారేమో ! న్యాయానికి బద్ధ కంకణం కట్టుకున్నవాడికి నోటుతో ఏం పని ? ఈసారి నే నివ్వ తేలిన మొత్తం వందో రొండొందలో తక్కువగా నాలుగువే లయింది.

యింకొకళ్ళైతే ఇక్కడ వెనక్కుతిరిగి పోవలిసిందే! నే నలా చెయ్యలేను. సావిత్రి యముడివెంట పోతూ ముళ్ళకు భయపడ్డదా ? నా తెలివితేటలన్నీ ఉపయోగించి న్యాయానికి భంగం లేకుండా ఈ మొత్తాన్ని తగ్గించే ఉపాయం ఏదా అని ఆలోచించాను.

నా మనసులో వడ్డీ న్యాయశాస్త్రంలో చెప్పబడ లేదేమో అని ఒక ఆశ ఉంటూ వచ్చింది. అందువల్ల అది శాస్త్రం తేల్చుకుందామని ఒక ప్లీడరుగారిని వెళ్ళి అడిగాను. ఆయన నావంక చిత్రంగా చూసి, "వడ్డీ ఇవ్వటం న్యాయమా అని అడుగుతున్నారూ ? న్యాయశాస్త్రంలో అత్రిమహాముని చెప్పిన ప్రకారం వడ్డీయిస్తే ఒక్క క్షణంలో మనం దివాలా లెత్తి పోమూటండీ !" అన్నాడు. అసలందాకా ఎందుకు? వడ్డీ యివ్వటం తీసుకోటం అన్యాయమే అయితే యింతమంది ప్రతిరోజూ నోట్లు రాసి చివరకు "యిది సమ్మతించి వ్రాసి యిచ్చిన ప్రాంశరీ నోటు" అని ఎందుకంటున్నారు ?

ఇప్పుడేం చెయ్యాలి ? యింతలో ఒక భేషయిన ఆలోచన తట్టింది మేధావి కేదీ అసంభవం కాదనుకోండి ! పెళ్ళికిచ్చిన మొత్తంలో లాంఛనాలకింద రొండువందల యాభై దాకా పోయినై. రొక్కం రొండొందలయాభై మాత్రమే.

లాంచనాలు బాకీ ఎలా అవుతై ? అల్లుడుగదా అని ఇచ్చిన వస్తువులు బాకీకింద రావని రూఢి చేసుకున్నాను. ఎటుపోయి ఎటు వచ్చినా అడిగి కనుక్కుందామని నా భార్యను కదిలించాను.

"మీరు గొంతుమీద కూర్చుంటే యిచ్చాడు కాని ఆయిన కొక్క కానీ ఇవ్వటం యిష్టంలేదు. మా నాన్న పట్టుబట్టల దగ్గిర్నించీ మీ బలవంతం మీదే యిచ్చాడు" అంది నా భార్య.

దాని మాటలకేం కాని లాంచనాలు బాకీ కింద రావు. పోగా నే నివ్వ తేలిన అసలు రెండువందలయాభై. అందుకు వడ్డీ, బారువడ్డీ అయితే కొంత తేలికగా పోను. ఎంతో ఆలోచించిన మీదట ఒక వుపాయం తోచింది. మూడేళ్లూ గడువు దాటుతున్న దనంగా నోటుమీద ఓ అయిదు రూపాయలు చెల్లువేస్తే నోటు ప్రాణం నిలుస్తుంది. నేనుకూడా అయిదయిదులు చెల్లువేస్తే బారువడ్డీతో సరి పోతుంది. ఈ వుపాయం చాలా బాగుంది. ఈ ప్రకారం లెక్కవేసి బాకి పాతికతక్కువ వెయ్యిరూపాయలకు దించాను. యింతవరకు నా న్యాయదీక్షకు భంగంలేదు. కాని ఈకరువు కాలం వెయ్యిరూపాయ లెక్కడ దొరుకుతై ? దీనిక్కూడా ఒక్కటే వుపాయం వుంది. ఈ మొత్తం అయిదారుకిస్తీలుగా కడితేసరి.

అయితే యిప్పుడు రెండువందల రూపాయలు

కావాలి. అంత మొత్తం ఎలా పుట్టిద్దామా అని ఆలోచన చేశాను. వచ్చే సంవత్సరంనించి పంటలోనించి ఇవ్వవచ్చును. ప్రస్తుతం ఇల్లాలిమెళ్ళో నగ ఏదయినా అమ్మి యిప్పటికి సరి పెడదా మనుకున్నాను. అందుకని నా భార్యను మెళ్ళో కంటె యివ్వమన్నాను. వాళ్ళ నాన్న బాకీ తీర్చటానికేగనక తప్ప కుండా యిస్తుం దనుకున్నాను. కాని యివ్వనంది. ఎలా గన్నాను. పోదడగమంది. నాకు మండి – మర్నాడు నగలు తీసి పెట్టిలో పెట్టి ఆవిడ దొడ్లో తలంటి పోసుకుంటున్న సమయంలో కంటె కాస్తా తీసి టక కంసాలిదగ్గిరికి తీసికెళ్ళి అమ్మజూపాను. వాడు దాన్ని అన్ని పరీక్షలూచేసి నూట యాభై యిస్తానన్నాడు. మూడొందలుపెట్టి చేయించిన గట్టి కంటెను నూటయాభై ఏమిటి ? నే నమ్మనన్నాను. పోలీసును పిలవనా అన్నాడు. యిప్పుడు పోలీసును పిలిస్తే ఈ సంగతి కాస్తా వాడు నా భార్యకు తెలియచేస్తాడేమో, అమ్మిన తర వాత ఎవరేం చేసేది లేదులే అని నూటయాభై తీసుకుని ఈ సారి కింతే మనియార్డరు చేద్దామని ఆ డబ్బు పట్టుకుని పోస్టా పీసుకు వెళ్ళి చాతయినవాళ్ళచేత అది మామగారికి టపా చేయించి ఆ రోజునే ఈ విధంగా ఉత్తరం రాశాను. ఆయన పెద్ద ప్రైవేటు కనక సంతోషిస్తాడని నాలుగు వ్యవహారం ముక్కలుకూడా విసిరాను.

"బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన శంకరయ్య మామ గారి దివ్య సముఖమునకు మీ అల్లుడు పదివేల నమస్కార ములు చేసి వ్రాసుకున్న ఉత్తరం. లోగడ నేను మీ వద్ద

అన 1917 వ 7 జనేవరి తారీఖున్న మూజువాణీగా అప్పు పుచ్చుకున్న రొక్కం రు 250 లు అక్షరాల రెండువందల యాభై రూపాయలు యిందుకు వడ్డి నెల ఒకటికి నూటికి ఒక రూపాయి చొప్పున చెల్లులు పాతిక రూపాయలుపోను ఈ నాటికి నేను మీకు ఇవ్వ తేలిన బాకి యావత్తూ కలిసి వెరశి మొత్తం రు 975 లు అక్షరాల తొమ్మిదివందల డెబ్బైఐదు రూపాయలు అయిదు సంవత్సరాలమీద దఫాలుగా ఇవ్వ డానికి ఒప్పుకున్నాను గనక యీ దఫాకు దాఖలాగా రు. 150 లు మింజుమలె ఈ రోజున నేను మీపేర మనియార్డరు చేయించినాను గనక అది అందిన సంగతి వెంటనే తెలియు చేయవలెనని ప్రార్థించుచున్నాను. యింతే సంగతులు. ఇక్కడ అంతా క్షేమం మీ క్షేమం తరుచు వ్రాయించ గలందులకు ప్రార్థించుచూ యున్నాను. మీ అమ్మాయి క్షేమముగానే యున్నది. అత్తగారిని అడిగినానని చెప్పవలెను. ఇట్లు, విధేయుడు..."

మూడోరోజున మా మామగారి దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. దాన్లో డబ్బందినట్టు రాయలేదు కాని తనకు నేను బాకీ వున్న మొత్తం 1500 అన్నట్టు జ్ఞాపకం అనిమాత్రం రాశాడు మరి ఆయన ఏ లెక్కప్రకారం వేశాడో!

ఈ లోపల - ఈ లోప లేమిటి? ఆ రోజునే—నా భార్య నగ సంగతి కనుక్కున్నది. వాళ్ళ నాన్నకు ఉత్తరం రాశింది కాబోలు, నాలుగో రోజున ఆయన మళ్లీ యింకో ఉత్తరం రాశాడు. ఈసారి మాటలు చాలా ఘాటుగా దొర్లినాయి. "ఇదేమిటయ్యా! నీ దుంపతెగ, మా పిల్ల కంటె

కాస్తా అమ్మేశావుట. ఆ కంటె వెంటనే కక్కుతావా ? నీ
మీద దావా వెయ్యమన్నావా ?"

నాకు దావాలంటే భయమేకదా ! ఏం చెయ్యను.
ఒక వడ్డీ వ్యాపారంచేసే ఆయనదగ్గిరికి పోయి నూటయాభై
రూపాయ లప్పియ్య మన్నాను. యిందుకు వడ్డీ నెల ఒకటికి
అనేచోట రూపాయి తొమ్మిదణాలు వెయ్యమన్నాడు. ఆశ్చర్య
పడి యెందు కన్నాను. నెలకు రూపాయికి కానీ అన్నాడు.
సరేకదా అని ఆ ప్రకారమే రాసి రూపాయలు తీసుకుని
కంసాలి దగ్గిరికి వెళ్లాను. వాడు కంటె అప్పుడే పోయిం
దన్నాడు. నాకు కళ్లూకిళ్లూ పర్యంతమైంది. వాడు జాలిపడి
రొండొందలిస్తే యిస్తానన్నాడు. లేకపోతే పోలీసుకు చెబుతా
డసి నేనే గ్రహించుకుని మళ్ళీ అప్పిచ్చినాయన దగ్గిరికి పరి
గెత్తాను. యింకో యాభై రూపాయ లియ్యమన్నాను. నోటు
రాయమన్నాడు. వడ్డీ ఈసారి రూపాయి పద్నాలుగణా
లన్నాడు. ఏ లెక్క ప్రకారం అన్నాను. ఆయన నవ్వి, రోజుకు
నూటికి అణా అన్నాడు. సరే తెమ్మన్నాను. ఆ డబ్బుకూడా
తీసుకుని కంసాలిదగ్గిరికి పోయినాను. వాడా డబ్బు జాగ్ర
త్తగా లెక్కపెట్టి దాచి నా చేతికి కంటె యిచ్చాడు. ఆ నగ
చూడగానే నా దుఃఖం ఆగలేదు. బంగారమంటి కంటె పది
ముక్కలయి వుంది !